

Seat No. : _____

NK-109

November-2013

B.A. (Sem.-V)

**CC-302 : Sanskrit
(Samkhyakarika)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના : (૧) જમણી બાજુ દર્શાવેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.

Instructions : (1) Figures to the right indicate full marks.

(૨) પ્રશ્નપત્રમાં આપેલો હોય તે પ્રશ્નક્રમાંક જ ઉત્તરવહીમાં લખો.

(2) Write the same question number in the answer-book as mentioned in the question paper.

૧. (અ) પ્રકૃતિનું સ્વરૂપ જણાવી, તેના અસ્તિત્વને સિદ્ધ કરતી દલીલો જણાવો.

૭

1. (A) State the nature of પ્રકૃતિ and give arguments in proof of its existence.

7

અથવા/OR

નીચે આપેલા વિષયો પર ટૂંકનોંધ લખો : (કોઈપણ બે)

Write short notes on any **two** of the following :

(૧) દુઃખત્રયમ્ ।

(૨) ત્રિવિધં પ્રમાણં ।

(૩) પુરુષ બહુત્વં ।

(બ) સાંખ્યકારિકાને આધારે સૃષ્ટિસર્જન સમજાવો.

૭

(B) Explain સૃષ્ટિસર્જન on the basis of સાંખ્યકારિકા.

7

અથવા/OR

નીચે આપેલા વિષયો પર ટૂંકનોંધ લખો : (કોઈપણ બે)

Write short notes on any **two** of the following :

(૧) ત્રિવિધં અન્તઃકરણં ।

(૨) ત્રિવિધં શરીરં ।

(૩) પ્રકૃતિ-પુરુષ સંયોગઃ ।

૨. (અ) સાંખ્યદર્શનને આધારે મોક્ષનો સિદ્ધાંત સમજાવો.

૭

2. (A) Explain the principle of મોક્ષ on the basis of સાંખ્યદર્શન.

7

અથવા/OR

નીચે આપેલા વિષયો પર ટૂંકનોંધ લખો : (કોઈપણ બે)

Write short notes on any **two** of the following :

(૧) અષ્ટ સિદ્ધયઃ ।

(૨) લિઙ્ગશરીરમ્ ।

(૩) સાંખ્યાચાર્યાઃ ।

- (બ) સાંખ્યદર્શનનો ઉદ્ભવ અને વિકાસ જણાવો. (૬૫૦ શબ્દોમાં) ૭
- (B) Discuss the origin and development of સાંખ્યદર્શન. (650 word's) 7

અથવા/OR

- (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે ઉપર ટૂંકનોંધ લખો : ૭
- (B) Write short notes on any **two** of the following : 7
- (૧) સાંખ્ય શબ્દનો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.
- (1) Meaning of સાંખ્ય શબ્દ.
- (૨) ભારતીય ષડ્દર્શનનો પરિચય.
- (2) Introduction of ભારતીય ષડ્દર્શન
- (૩) સાંખ્યદર્શનનું સાહિત્ય.
- (3) Literature of સાંખ્યદર્શન

૩. નીચે આપેલ કારિકાઓ સમજાવો : (કોઈપણ ચાર) ૧૬
3. Explain the following કારિકાs : (any **four**) 16
- (૧) મૂલપ્રકૃતિરવિકૃતિર્મહદાદ્યાઃ પ્રકૃતિવિકૃતયઃ સપ્ત ।
ષોડકસ્તુ વિકારો ન પ્રકૃતિર્ન વિકૃતિઃ પુરુષઃ ॥
- (૨) સત્ત્વં લઘુ પ્રકાશકમિષ્ટમુપષ્ટમ્બકં ચલં ચ રજઃ ।
ગુરુ વરણકમેવ તમઃ પ્રદીપવચ્ચાર્થતો વૃત્તિઃ ॥
- (૩) પુરુષસ્ય દર્શનાર્થં કૈવલ્યાર્થં તથા પ્રધાનસ્ય ।
પંગ્વન્ધવદુભયોરપિ સંયોગસ્તત્કૃતઃ સર્ગઃ ॥
- (૪) ચિત્રં યથાશ્રયમૃતે સ્થાણ્વાદિભ્યો વિના યથાચ્છાયા ।
તદ્વદ્વિના વિશેષેર્ન તિષ્ઠતિ નિરાશ્રયં લિઙ્ગમ્ ॥
- (૫) રઙ્ગસ્ય દર્શયિત્વા નિવર્તતે નર્તકી યથા નૃત્યાત્ ।
પુરુષસ્ય તથાઽત્માનં પ્રકાશ્ય વિનિવર્તતે પ્રકૃતિઃ ॥
- (૬) પ્રાપ્તે શરીરભેદે ચરિતાર્થત્વાત્ પ્રધાનવિનિવૃત્તૌ ।
એકાન્તિકમાત્યન્તિકમુખ્યં કૈવલ્યમાપ્નોતિ ॥

૪. નીચેનામાંથી ગમે તે છના ટૂંકમાં જવાબ આપો : ૧૨
4. Write the short answers on any **six** of the following : 12
- (૧) અનુમાન પ્રમાણ કેટલા છે, અને કયા કયા ?
- (1) State the numbers and types of અનુમાન પ્રમાણ.

- (૨) ત્રણ ગુણના નામ જણાવી, તેમના કાર્યો જણાવો.
- (2) Name the three ગુણ and state their functions.
- (૩) પંચમહાભૂતના નામ જણાવો.
- (3) Name the પञ्चमहाभूत ।
- (૪) સૂક્ષ્મશરીર કયા-કયા તત્ત્વોનું બનેલું છે ?
- (4) Which are the elements સૂક્ષ્મશરીર is made of ?
- (૫) આઠ ભાવોના નામ જણાવો.
- (5) Name the અષ્ટભાવા: ।
- (૬) તુષ્ટિ કેટલી છે અને કઈ કઈ ?
- (6) State the number and types of તુષ્ટિ.
- (૭) ભારતીય દર્શનોના કેટલા વિભાગ છે, કયા-કયા ?
- (7) Name the sections and types of ભારતીય દર્શન.
- (૮) સાંખ્યદર્શનના મૂળ બે તત્ત્વ કયા છે ?
- (8) Which are the two basic element of સાંખ્યદર્શન ?

૫. (અ) નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો :

૭

5. (A) Fill in the blanks with choosing appropriate option of the following :

7

- (1) માનવ, પશુ, પક્ષી, સર્પ વગેરેથી ઉત્પન્ન થાય તે _____ દુઃખ છે.
 (a) આધ્યાત્મિક (b) આધિભૌતિક (c) આધિદૈવિક
 Sorrow caused by human, animal, bird, snake etc is _____.
 (a) આધ્યાત્મિક (b) આધિભૌતિક (c) આધિદૈવિક
- (2) પુરુષને _____ તરીકે ઓળખાય છે.
 (a) વ્યક્ત (b) જીવ (c) અવ્યક્ત
 પુરુષ is known as _____.
 (a) વ્યક્ત (b) જીવ (c) અવ્યક્ત
- (3) ત્રિવિધ અંતઃકરણનો વ્યાપાર _____ કાળમાં હોય છે.
 (a) વર્તમાન (b) ભૂતકાળ (c) ત્રણેય કાળ
 ત્રિવિધ અંતઃકરણ is active in _____.
 (a) Present time (b) Past time (c) Every time
- (4) તન્માત્રાઓને _____ કહેવાય છે.
 (a) વિશેષ (b) અવિશેષ (c) નિર્વિશેષ
 તન્માત્રા is called _____.
 (a) વિશેષ (b) અવિશેષ (c) નિર્વિશેષ

- (5) ગુણોની વિષમતાને લીધે પ્રત્યયસર્ગના _____ ભેદો થાય છે.
 (a) વીસ (b) ત્રીસ (c) પચાસ
 Differences in ગુણ: create _____ types of પ્રત્યય સર્ગ.
 (a) twenty (b) thirty (c) fifty
- (6) સાંખ્ય દર્શનના રચયિતા _____ છે.
 (a) ઈશ્વરકૃષ્ણ (b) શંકરાચાર્ય (c) કપિલમુનિ
 The author of સાંખ્યદર્શન is _____.
 (a) Ishwarkrushna. (b) Shankaracharya (c) Kapilmuni
- (7) સાંખ્યકારિકાનું જ્ઞાન ઈશ્વરકૃષ્ણને _____ થી પ્રાપ્ત થયું.
 (a) દૈવકૃપા (b) શિષ્ય પરંપરા (c) કપિલમુનિ
 The knowledge of સાંખ્યકારિકા came through _____ to Ishwarkrushna.
 (a) દૈવકૃપા (b) શિષ્યપરંપરા (c) કપિલમુનિ

(બ) જોડકાં જોડો :

૭

(B) Match the following :

7

A	B
(1) પ્રકૃતિ	(a) ઉર્ધ્વગતિ
(2) પુરુષ	(b) સાંખ્યાચાર્ય
(3) મન	(c) પ્રધાન
(4) તમોગુણ	(d) સંકલ્પ
(5) ધર્મેણ	(e) ગુરુ અને આવરણરૂપ
(6) પञ्चशिख	(f) અનિત્ય
(7) વ્યક્ત	(g) જ્ઞ